Lausunto
VATT/220/07.01/2017

9.10.2017

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta

Lausuntopyyntö HE 106/2017 vp hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta pyytää lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018. Valtion taloudellisen tutkimuslaitoksen lausunnossa tarkastellaan talousarvioesitystä yleisesti keskittyen verotukseen ja muuhun talouspolitiikkaan liittyviin uudistuksiin ja niiden vaikutuksiin.

Veroperustemuutokset

Työn verotuksen keventämisen voidaan arvioida pienentävän tuloverokertymää. Tämä johtuu siitä, että työn tarjonnan jousto on keskimäärin maltillinen eikä tuloveroprosentin alentaminen ainakaan lyhyellä aikavälillä lisää merkittävästi tehdyn työn määrää. Työn verotuksella voi kuitenkin olla vaikutusta erityisesti niissä ryhmissä, joissa työhön osallistumisaste on matala ja joissa tyypillisesti reaktiot työhön osallistumisen kannustimien muutoksiin ovat herkempiä (Matikka ym., 2016).

Alkoholiverolla on paitsi fiskaalinen myös kansanterveydellinen tavoite. Alkoholiverotuksen kiristämisen vaikutus kansanterveydellisen tavoitteen saavuttamiseen on vaikeaa arvioida, koska on todennäköistä, että veron muutoksella on heterogeeniset vaikutukset eri väestöryhmissä eivätkä muutokset kokonaiskulutuksessa välttämättä heijasta suoraan muutoksia käytön haittavaikutuksissa (Griffith ym., 2017 ja Mäkelä ym., 2015).

Koulutus

Maksutonta viisivuotiaiden varhaiskasvatusta olisi järkevää testata satunnaistettujen kokeilujen avulla. Mikäli satunnaistettuja kokeiluja ei ole mahdollista toteuttaa, uudet toimintatavat tulisi ottaa käyttöön vaiheittain siten, että niiden vaikuttavuus voidaan selvittää luotettavasti. Vanhempien työllisyyden ohella on tärkeää seurata vaikutuksia erityisesti pienituloisten ja vähemmän koulutettujen vanhempien lapsiin. Esimerkiksi tuoreen norjalaisen tutkimuksen mukaan alhaisempi päivähoitomaksu ei vaikuttanut päivähoidon käyttöön tai vanhempien työllisyyteen, mutta sillä oli selvä vaikutus pienituloisten perheiden käytettävissä oleviin tuloihin sekä lasten koulumenestykseen (Black ym., 2014).

VALTION TALOUDELLINEN TUTKIMUSKESKUS VATT
VATT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH
PL/PO BOX 1279 (Arkadiankatu 7), FI-00101 Helsinki, FINLAND
PUH./TEL. +358 295 519 400 www.vatt.fi

Tutkimustulokset liittyen Helsingissä peruskouluissa käytössä olevaan kohdennettuun, syrjäytymisen ehkäisyyn tarkoitettuun positiivisen diskriminaation määrärahaan ovat rohkaisevia ja viittaavat siihen, että nuorten koulunkäynnin tukeminen positiivisen diskriminaation rahoituksella on edullinen ja tehokas tapa estää syrjäytymistä ja mm. lisätä hakeutumista toisen asteen koulutukseen (Silliman, 2017). Toisaalta yhteishakua koskevan suomalaisen tutkimuksen mukaan (Virtanen, 2016) peruskoulun jälkeen ilman koulutuspaikkaa jääminen kasvattaa riskiä jättää opinnot kesken tulevaisuudessa. Lisäksi epäonnistuminen yhteishaussa aiheuttaa huomattavaa viivettä toisen asteen tutkinnon suorittamisessa.

Näiden tutkimustulosten perusteella voidaan arvioida, että peruskoulun tasa-arvon vahvistaminen sekä ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen lisääminen ovat tehokkaita toimenpiteitä.

Sosiaaliturva ja työmarkkinat

Työttömyysturvalain uudistaminen siten, että työttömyysturvaa voidaan käyttää yritystoiminnan aloittamiseen tai lyhytkestoiseen opiskeluun saattaa aiheuttaa haitallisia kannustinvaikutuksia. Lisäksi on tärkeää huomata, että työttömyysturvan tehtävä on tarjota vakuutus työttömyyden aiheuttamia tulomenetyksiä vastaan. Vastaavasti muiden toimien rahoittaminen tulisi tehdä niille tarkoitettujen momenttien välityksellä.

Matalan tuottavuuden työpaikkojen tukeminen tilanteissa, joissa palkkahajonta on pieni, voi olla perusteltua. Palkkatuki pyrkii tähän, ja osittain työttömyysturvan ja asumistukeen liittyvät suojaosat toimivat samalla tavalla. Palkkatuen käyttöön saattaa kuitenkin vaikuttaa vuoden 2015 alussa voimaan tullut lakimuutos, joka kasvatti kuntien maksuosuutta pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuesta. Palkkatukea olisikin perusteltua pyrkiä uudistamaan siten, että kuntien kannustin käyttää palkkatukea pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatuen kustannusten pienentämiseen olisi nykyistä vähäisempi.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Anni Huhtala
ylijohtaja

Essi Eerola
tutkimusjohtaja

Kirjallisuus:

Black, S.E., P.J. Devereux, K.V. Loken ja K.J. Salvanes (2014): Care or Cash? The Effect of Child Care Subsidies on Student Performance. Review of Economics and Statistics 96(5), 824-837.

Griffith, R., M. O'Connell ja K. Smith (2017): Design of optimal corrective taxes in the alcohol market, IFS Working Paper (W17/02).

Matikka, T., J. Harju ja T. Kosonen (2016): Tuloverotuksen vaikutus työn tarjontaan, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 5/2016.

Mäkelä, P., K. Herttua ja P. Martikainen (2015): The Socioeconomic Differences in Alcohol-Related Harm and the Effects of Alcohol Prices on Them: A Summary of Evidence from Finland, Alcohol and Alcoholism 50(6), 661–669.

Silliman, M. (2017): Targeted Funding, Immigrant Background, and Educational Outcomes: Evidence from Helsinki's "Positive Discrimination", VATT Working Papers 91.

Virtanen, H. (2016): Essays on Post-Compulsory Education Attainment in Finland, Doctoral Dissertation, Aalto University.